

ภาคผนวก 1 : ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย นับตั้งแต่ปี 2534 เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตยางพาราอันดับหนึ่งของโลก เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญและสร้างรายได้จากการส่งออกเป็นจำนวนมากและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมยางพาราเป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปยางพาราขั้นต้น ที่นำเอาน้ำยางสดที่กรี๊ดได้จากต้นยางพารามาแปรรูปให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและสะดวกในการนำไปใช้ป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง เช่น ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง ยางเครป น้ำยางข้น เป็นต้น โดยยางพาราเหล่านี้จะนำไปใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปอื่นๆ เช่น ยางยานพาหนะ ประกอบด้วย ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์ ยางรถจักรยาน ถุงมือยาง ถุงยางอนามัย ยางรัดของ และท่อต่างๆ เป็นต้น

1. ภาพรวมอุตสาหกรรมยางพาราของโลก

1.1 การผลิต

ผลผลิตยางธรรมชาติประมาณร้อยละ 70 มาจากแหล่งผลิตที่สำคัญ คือ ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยไทยเป็นประเทศที่ผลิตยางธรรมชาติรายใหญ่ที่สุด ซึ่งเน้นที่การผลิตยางแผ่นรมควัน และน้ำยางข้น ยางแผ่นที่ไทยสามารถผลิตได้มากที่สุด คือ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 อินโดนีเซียเป็นผู้ผลิตยางธรรมชาติรายใหญ่องลงมาเป็นอันดับ 2 และผลิตยางแท่งมากที่สุดในโลก สำหรับมาเลเซียเป็นประเทศผู้ผลิตอันดับสามของโลก โดยเน้นที่การผลิตยางแท่งเช่นเดียวกับอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียก็มีการผลิตยางแผ่นรมควัน แต่ส่วนใหญ่เป็นยางแผ่นรมควัน ชั้น 1 ในปัจจุบันศักยภาพการผลิตยางธรรมชาติของมาเลเซียเริ่มลดลงเนื่องจากขาดแรงงานและมีการลดพื้นที่การปลูกยางมาปลูกปาล์มน้ำมันแทน และหันมาสนับสนุนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางภายในประเทศ โดยเน้นการใช้ยางธรรมชาติที่ผลิตได้ในประเทศ ซึ่งปัจจุบันไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงต้องนำเข้าน้ำยางดิบจากประเทศไทยบางส่วน

ในปี 2552 เนื้อที่ปลูกยางพาราของโลก 103.53 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจาก 100.65 ล้านไร่ ของปี 2551 ร้อยละ 2.86 ผลผลิตยางพาราของโลก 9.58 ล้านตัน ลดลงจาก 9.88 ล้านตันของปีที่แล้วร้อยละ 1.82 เนื่องจากแหล่งผลิตยางพาราของบางประเทศ อาทิ อินเดีเย อินโดนีเซีย เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ประกอบกับในความร่วมมือของประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ให้จำกัดปริมาณการผลิตยางพารา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ดูตารางที่ 1.1)

1.2 การตลาด

1.2.1 ความต้องการใช้ยางพารา

ยางธรรมชาติที่ผลิตได้ในโลกถูกใช้เป็นผลิตภัณฑ์ยางหลากหลายชนิด ซึ่งยางธรรมชาติในรูปยางแผ่นรมควันและยางแท่งถึงร้อยละ 70 ที่ผลิตได้ในโลก ใช้ผลิตยางรถยนต์ โดยในยางรถยนต์แต่ละชนิดจะมีปริมาณยางธรรมชาติในสัดส่วนที่แตกต่างกันระหว่างร้อยละ 6 – 36 ของน้ำหนักผลิตภัณฑ์ ตลาดการใช้ยางเพื่อผลิตยางรถยนต์ได้รับอิทธิพลในการกำหนดราคาของตลาดโลก ซึ่งในการผลิตยางรถยนต์นั้นมีบริษัทขนาดใหญ่ 3 บริษัทที่สามารถสร้างอิทธิพลโดยการจับมือกันซื้อจากส่วนกลาง คือ บริติชโกลด์สเตน มิซลิน และก๊าดเยียร์ ซึ่งเข้าข่ายกรณีตลาดของผู้ซื้อ (monopsony market)

ส่วนน้ำยางข้นใช้ในการผลิต dipping product ซึ่งที่สำคัญ ได้แก่ ถุงมือยาง และถุงยางอนามัย ซึ่งในระยะหลังตลาดมีการเติบโตค่อนข้างสูงมาก เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และผู้บริโภค จึงนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ถุงมือยางทางการแพทย์และถุงยางอนามัยกันมากขึ้น

ในปี 2552 ความต้องการใช้ยางพาราของโลก 9.678 ล้านตัน ลดลงจาก 10.088 ล้านตัน ของปีที่แล้วร้อยละ 4.06 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย โดยเฉพาะประเทศผู้ใช้ยางพารารายใหญ่ลดปริมาณการใช้ยางในอุตสาหกรรมต่างๆ ลง เช่น จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เป็นต้น (ดูตารางที่ 1.2)

1.2.2 การค้าระหว่างประเทศ

ในแต่ละปีมีการค้ายางในตลาดโลกประมาณ 7 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 80 ของยางที่ผลิตได้ทั้งหมดของโลก โดยเป็นการค้ายางแท่งมากที่สุด รองลงมาคือ ยางแผ่นรมควันและน้ำยางข้น ปัจจุบันถึงแม้ว่ามาเลเซียจะมีการผลิตยางธรรมชาติลดลง แต่มาเลเซียก็ยังเป็นประเทศที่มีอิทธิพลต่อตลาดยางธรรมชาติของโลก เนื่องจากมาเลเซียได้รับการวางรากฐานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมยางเป็นอย่างดี ตั้งแต่สมัยยังเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยมีการพัฒนาคนและการวิจัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยางเป็นอย่างดี และส่งคนไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพื่อศึกษาความเหมาะสมของยางธรรมชาติในการผลิตผลิตภัณฑ์ยางแต่ละชนิด ทำให้ประเทศที่มีอุตสาหกรรมยางทั่วโลกยอมรับยางธรรมชาติมาตรฐานของมาเลเซียมากกว่าของประเทศอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมาเลเซียผลิตยางธรรมชาติได้น้อยลง ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางจึงเริ่มมีการปรับตัวเพื่อใช้ยางมาตรฐานของประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ มากขึ้น

ก) การส่งออก

ประเทศผู้ส่งออกยางธรรมชาติที่สำคัญของโลก คือ ไทย ร้อยละ 40 อินโดนีเซีย ร้อยละ 32 มาเลเซีย ร้อยละ 11 รวม 3 ประเทศมีสัดส่วนการส่งออกถึงร้อยละ 82 ของการส่งออกยางทั้งหมด ซึ่งมีประมาณ 5.55 ล้านตันต่อปี โดยมีประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญอื่น ๆ คือ ไนจีเรีย ศรีลังกา เวียดนาม กัมพูชา ไลบีเรีย แต่มีบทบาทในตลาดโลกน้อยมาก โดยส่วนใหญ่ประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติจะผลิตยางธรรมชาติเพื่อการส่งออกเป็นหลัก มีการใช้ในประเทศเพียงเล็กน้อย ยกเว้นสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ (ดูตารางที่ 1.3)

ในปี 2552 มีการส่งออกยางพาราของโลก 6.737 ล้านตัน ลดลงจาก 7.284 ล้านตันของปีที่แล้ว ร้อยละ 7.5 เนื่องจากประเทศผู้ผลิตหลายประเทศ ทั้งไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย มีแผนลดปริมาณการส่งออกยางพารา และใช้ยางธรรมชาติที่ผลิตได้ เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ยางในประเทศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการแข่งขันของประเทศผู้ส่งออกยางพาราทั้ง 4 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม จะพบว่า ทั้งสี่ประเทศมีการแบ่งตลาดยางพารากันค่อนข้างชัดเจน

ประเทศไทยส่วนใหญ่ส่งออกน้ำยางข้น และยางแผ่นรมควัน ซึ่งตลาดหลัก คือ ตลาดญี่ปุ่น และจีนที่เทคโนโลยีการผลิตยางรถยนต์ (ผลิตภัณฑ์หลักที่ใช้วัตถุดิบยางพารา) ยังนิยมใช้ยางแผ่นรมควันของไทยที่เป็นที่ยอมรับว่ามีความยืดหยุ่นสูง คุณภาพดีและราคาเหมาะสม

มาเลเซีย ส่วนใหญ่ส่งออกยางแท่งไปยังยุโรปและอเมริกา ที่นิยมใช้ยางแท่งในการผลิตยางรถยนต์ แต่ในช่วงหลังเริ่มเปลี่ยนมาเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยางแทนการส่งออกวัตถุดิบ

อินโดนีเซีย ส่วนใหญ่ผลิตยางแท่งเช่นเดียวกับมาเลเซีย แต่ตลาดหลักอยู่ที่สหรัฐอเมริกา เนื่องจากบริษัทกู๊ดเยียร์ใช้อินโดนีเซียเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญ

เวียดนาม ผลิตยางแท่งและน้ำยางข้น ที่มีคุณภาพดีเหมาะกับการผลิตสินค้าที่ต้องการยางคุณภาพดี เช่น ท่อยาง หรือยางที่เป็นส่วนประกอบในรถยนต์ เป็นต้น การส่งออกส่วนใหญ่ไปยังจีนและสหภาพยุโรป

ข) การนำเข้า

ประเทศผู้นำเข้ายางธรรมชาติที่สำคัญของโลก ประกอบด้วย จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และสหภาพยุโรป ในปี 2552 มีสัดส่วนการนำเข้า ร้อยละ 33 8.8 7.3

9.04 และ 8.58 ตามลำดับ โดยจีนเป็นประเทศที่มีอัตราการเติบโตของการนำเข้ามากที่สุดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา คือ มีการเติบโตมากกว่าร้อยละ 10 ส่วนสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นมีการบริโภคยางธรรมชาติลดลง ส่งผลทำให้จีนสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำเข้าอย่างอันดับ 1 และเป็นประเทศที่นำจับตามองในตลาดยางของโลก เพื่อใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะการนำเข้ายางชั้น ประเทศผู้นำเข้าหลัก ได้แก่ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา จีน และเยอรมัน ขณะที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปนำเข้ายางแท่งเป็นส่วนใหญ่ ส่วนญี่ปุ่นและจีนนำเข้ายางแผ่นรมควันเป็นส่วนใหญ่

ในปี 2552 มีการนำเข้ายางพาราโลก 6.401 ล้านตัน ลดลงจาก 7.015 ล้านตัน ของปีที่แล้วร้อยละ 9 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัว ความต้องการใช้ยางพาราในประเทศผู้ใช้ลดลง การนำเข้าจึงลดลง

ปัจจุบันหลายประเทศมีแนวโน้มลดการสต็อกสินค้าเกษตรลง ยางพาราก็เช่นเดียวกัน ปี 2552 ปริมาณสต็อกยางของโลกมีอยู่ 1.07 ล้านตัน ลดลงจากปี 2548 ประมาณ 8 แสนตัน

ตารางที่ 1.1 ผลผลิต การใช้ การนำเข้า-ส่งออก และสต็อกของโลก

(หน่วย: ล้านตัน)

ปี	ผลผลิต	ปริมาณการใช้	ส่งออก	นำเข้า	สต็อก
2548	8.906	9.184	6.994	6.502	1.844
2549	9.698	9.709	7.593	6.830	1.833
2550	9.687	10.230	7.538	7.229	1.290
2551	9.877	10.088	7.284	7.015	1.079
2552*	9.588	9.678	6.737	6.401	1.073

หมายเหตุ : *ข้อมูลปีประมาณการ

ที่มา : IRSG Vol.64 No. 1 -3 July - September 2009 (อ้างในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

ตารางที่ 1.2 ความต้องการใช้ยางพาราของประเทศผู้ใช้ที่สำคัญ

(หน่วย: ล้านตัน)

ปี	โลก	จีน	อเมริกา	ญี่ปุ่น	อินเดีย	EU
2548	9.184	2.266	1.159	0.857	0.789	1.255
2549	9.709	2.780	1.003	0.874	0.815	1.238
2550	10.230	2.892	1.018	0.887	0.851	1.312
2551	10.088	2.924	1.041	0.878	0.811	1.130
2552*	9.678	3.228	0.855	0.704	0.875	0.830

หมายเหตุ : *ข้อมูลปีประมาณการ

ที่มา : IRSG Vol.64 No. 1 -3 July - September 2009 (อ้างในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

ตารางที่ 1.3 การส่งออกยางพาราของประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ

(หน่วย: ล้านตัน)

ปี	โลก	ไทย	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	เวียดนาม
2548	6.994	2.68	2.025	1.128	0.538
2549	7.593	2.83	2.287	1.131	0.68
2550	7.538	2.72	2.407	1.018	0.682
2551	7.284	2.69	2.296	0.917	0.62
2552*	6.737	2.7	2.126	0.721	0.637

หมายเหตุ : *ข้อมูลปีประมาณการ

ที่มา : IRSG Vol.64 No. 1 -3 July - September 2009 (อ้างในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

2. ภาพรวมอุตสาหกรรมยางพาราของไทย

ยางธรรมชาติเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย อุตสาหกรรมยางพาราของไทยเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2534 โดยไทยสามารถผลิตยางธรรมชาติได้มากที่สุดในโลกจากสภาพอากาศร้อนชื้นที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของยางพารา จากการทำไทยสามารถผลิตน้ำยางดิบได้เป็นจำนวนมากนี้เอง จึงทำให้ไทยมีอุตสาหกรรมต่อเนื่องเกี่ยวกับยางพาราเกิดขึ้นมากมาย เช่น โรงงานผลิตยางแท่ง ยางแผ่น ถุงมือยางและยางรถยนต์ เป็นต้น ปัจจุบันไทยจึงสามารถส่งออกยางพาราได้เป็นอันดับหนึ่งของโลก

2.1 การผลิต

พื้นที่ปลูกยางของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นส่วนยางขนาดเล็ก ชาวสวนส่วนมากผลิตเป็นยางแผ่นดิบ มีจำนวนน้อยเท่านั้นที่นิยมขายน้ำยางสด จากการทำเป็นส่วนขนาดเล็กและอยู่อย่างกระจัดกระจายนั้น จึงก่อให้เกิดพ่อค้ายางหรือผู้รับซื้อยางจำนวนมาก และหลายระดับในระบบตลาดยางของประเทศไทย พื้นที่ปลูกยางพาราหลักๆ ของไทยอยู่ในภาคใต้ 15 จังหวัด ภาคตะวันออก 6 จังหวัด รวมกับพื้นที่ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด สำหรับเขตการปลูกยางของประเทศไทย แบ่งตามที่กำหนดจากกรมวิชาการเกษตรได้เป็น 2 เขตใหญ่ๆ คือ

ก) เขตปลูกยางเดิม กระจายใน 14 จังหวัดของภาคใต้ คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส รวมถึง 3 จังหวัดในภาคตะวันออก คือ ระยอง จันทบุรี และตราด ตลอดจนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในภาคกลาง มีเนื้อที่กรีดยาง ร้อยละ 69.39 – 84.78

ข) เขตปลูกยางใหม่ กระจายใน 2 จังหวัดของภาคตะวันออก คือ ชลบุรี และฉะเชิงเทรา และ 17 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร เลย

สกลนคร หนองคาย อุตรดิตถ์ หนองบัวลำภู นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแม้จะมีพื้นที่เพาะปลูกใกล้เคียงกับภาคกลางและภาคตะวันออก แต่มีเนื้อที่ที่กรีดยางได้เพียง ร้อยละ 29.62 เนื่องจากยังไม่ถึงระยะกรีดหลังการส่งเสริมจากรัฐในปี 2547 – 2549

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) พบว่า ในปี 2552 ยางพาราของไทยมีเนื้อที่เพาะปลูก 17.41 ล้านไร่ เนื้อที่กรีดยางได้ 11.51 ล้านไร่ ให้ผลผลิต 3.12 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ร้อยละ 4.13 1.23 และ 0.28 ตามลำดับ เนื้อที่ปลูก เนื้อที่กรีดยางได้ และผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคายางพารามีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ซึ่งต้นยางพาราที่ปลูกใหม่ได้ทยอยเปิดกรีดเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2551 ที่ผ่านมา ส่งผลให้ผลผลิตยางพาราเพิ่มขึ้น โดยภาคใต้มีผลผลิตร้อยละ 85.92 ของทั้งประเทศ ภาคกลางรวมกับภาคตะวันออกมีสัดส่วนร้อยละ 10.17 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนร้อยละ 3.82 ส่วนภาคเหนือมีผลผลิตเพียงร้อยละ 0.09 โดย สุราษฎร์ธานี สงขลา ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส และยะลา เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตสูงในภาคใต้ (ดูตารางที่ 1.4)

ตารางที่ 1.4 พื้นที่ปลูก ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ยางพาราของไทย

	เนื้อที่ปลูก (ล้านไร่)	ผลผลิต/ไร่ (กิโลกรัม)	ผลผลิต (ล้านตัน)
2548	13.610	282	2.980
2549	14.354	282	3.070
2550	15.354	274	3.024
2551	16.717	278	3.167
2552	17.410	276	3.116

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2553

ส่วนผลผลิตยางธรรมชาติของไทยแยกตามประเภท พบว่า กวาร์้อยละ 50 เป็นผลผลิตยางแผ่นรมควัน รองลงมา คือ ยางแท่ง น้ำยางข้น และยางเครป ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 32 13 และ 0.2 ตามลำดับ โดยสัดส่วนการผลิตยางแผ่นรมควันมีแนวโน้มลดลง ขณะที่มีการผลิตยางแท่งเป็นสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ การผลิตยางทั้งสองประเภทผู้ผลิตสามารถปรับสัดส่วนได้ตามความต้องการว่า จะผลิตประเภทใดเพิ่มขึ้นหรือลดลง รวมถึงความสามารถที่จะแปรรูปยางแผ่นรมควันเป็นยางแท่งอีกด้วย

2.2 ต้นทุนการผลิต

การวัดต้นทุนการผลิต เป็นการวัดการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ โดยวิธีที่เป็นที่นิยมคือ การใช้ต้นทุนต่อหน่วยพื้นที่ ดังที่มีการจัดเก็บทุกปีจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งจัดเก็บเป็นต้นทุนมีหน่วยเป็นบาทต่อไร่ โดยการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพก็คือ มีต้นทุนในการผลิตต่อไร่ที่ต่ำ เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพการผลิตจึงควรพิจารณาทั้งด้านผลผลิตที่ได้ ซึ่งวิธีวัดคือ ผลผลิตต่อไร่ และต้องพิจารณาประสิทธิภาพการผลิตจากปัจจัยการผลิตที่ใส่เข้าไป ซึ่งก็คือ ต้นทุนต่อไร่ ดังนั้น หากนำวิธีวัดประสิทธิภาพการผลิตทั้งสองอย่างมาหารกัน ก็จะได้ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่แท้จริงได้

ต้นทุนการผลิตรวมของเกษตรกรมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี (ดูตารางที่ 1.5) โดยต้นทุนผันแปรจะมีสัดส่วนที่สูงกว่าต้นทุนคงที่ ซึ่งต้นทุนแรงงานมีสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะค่าแรงงานที่มาจากค่าจ้างในการกรีดยาง มีสาเหตุมาจากการกรีดยางนั้นต้องใช้แรงงานที่มีฝีมือ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากและรักษาอายุให้สามารถให้ผลผลิตได้ในระยะยาว และแรงงานกรีดยางที่มีฝีมือมีความขาดแคลน ในปัจจุบันระบบกรีดยางเป็นระบบว่าจ้างกรีดยาง โดยคนกรีดยางหรือคนคุมสวนยาง จะรับค่าจ้างร้อยละ 40—50 ของมูลค่ายางที่ขายได้ หรือสูงกว่าในบางพื้นที่ที่ขาดแคลนแรงงาน

ต้นทุนรองลงมาก็เป็นต้นทุนค่าวัสดุต่างๆ เช่น ปุ๋ย ยา เป็นต้น ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เนื่องจากปุ๋ยเคมีส่วนใหญ่ของไทยยังต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้ การที่เกษตรกรผู้ปลูกยางในไทยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การเก็บรวบรวมน้ำยางที่กรีดยางได้จากเกษตรกรรายย่อยจำนวนมาก ส่งผลให้มีต้นทุนในการผลิตสูง และคุณภาพของน้ำยางที่ได้ต่ำกว่า เนื่องจากมีการปนเปื้อนได้ง่าย

ตารางที่ 1.5 ต้นทุนการผลิตของยางพารา ปี 2548-2552

(หน่วย : บาทต่อไร่)

รายการ	2548	2549	2550	2551	2552
1. ต้นทุนผันแปร	6,862.24	7,482.80	7,803.37	7,970.22	8,557.05
1.1 ค่าแรงงาน	5,113.36	5,461.94	5,672.70	5,672.70	6,250.50
ดูแลรักษา	935.03	1,016.94	1,018.70	1,018.70	1,133.80
เก็บเกี่ยว (กรีดยาง)	4,178.33	4,445.00	4,654.00	4,654.00	5,116.70
1.2 ค่าวัสดุ	1,270.12	1,498.80	1,586.25	1,741.46	1,709.55
ค่าปุ๋ย	747.45	911.52	991.28	1,137.12	1,055.20
ค่ายาป้องกันกำจัดศัตรูและวัชพืช	155.63	187.50	190.50	196.22	208.79
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและไฟฟ้า	27.21	35.50	36.19	39.84	39.52
ค่าอุปกรณ์และวัสดุสิ้นเปลือง	327.06	351.10	354.96	354.96	391.34
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	12.77	13.18	13.32	13.32	14.69
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	478.76	522.06	544.42	556.06	597.00
2. ต้นทุนคงที่	1,697.15	1,697.15	1,713.60	1,713.60	1,889.24
ค่าเช่าที่ดิน	431.74	431.74	431.74	431.74	475.99
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	225.24	225.24	225.24	225.24	248.33
ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์	25.74	25.74	25.74	25.74	28.38
ค่าเฉลี่ยต้นทุนก่อนให้ผลผลิต	1,014.43	1,014.43	1,030.88	1,030.88	1,136.55
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	8,559.39	9,179.95	9,516.97	9,683.82	10,446.30
ผลผลิต/ไร่ (ตัน/ไร่)	282	282	274	278	276
ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต* (บาท/ตัน)	24.33	26.53	28.48	28.67	31.00

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, *จากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพในการผลิต สังเกตจากตารางที่ 1.5 ต้นทุนการผลิตต่อไร่ของไทยนั้นก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผลผลิตการผลิตรยางพาราต่อไร่ของไทยมีความผันผวนในช่วงระยะหลังที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาด้านต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการผลิตที่ต่ำลงในช่วงเวลาที่ผ่านมา

2.3 การตลาด

2.3.1 ความต้องการใช้ยางพาราในประเทศ

ไทยใช้ยางธรรมชาติที่ผลิตได้ประมาณร้อยละ 10 ในการบริโภคในประเทศ ซึ่งจากข้อมูลของสถาบันวิจัยยาง พบว่า เป็นการใช้ยางแท่งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.37 รองลงมา

คือ ยางแผ่นรมควันร้อยละ 22.69 และน้ำยางข้นร้อยละ 33.47 ส่วนยางประเภทอื่น คือ ยางแผ่นฝั่แห้ง ยางเครป และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.77 0.54 และ 4.16 ตามลำดับ ซึ่งยางถูกใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ยางของยานพาหนะมากที่สุดเป็นร้อยละ 38.67 รองลงมาคือ การผลิตถุงมือยาง ร้อยละ 14.03 นอกจากนั้นใช้ในการผลิตยางรัดของ ยางยึด ยางรถจักรยานยนต์ รองเท้า ยางหล่อดอก และอื่นๆ จำนวนร้อยละ 12.87 9.17 5.06 4.63 4.35 และ 11.22 ตามลำดับ

ในปี 2552 ไทยมีความต้องการใช้ยางพาราในประเทศ 0.370 ล้านตัน ลดลงจาก 0.398 ล้านตันของปีที่แล้วร้อยละ 7.03 เนื่องจากไทยได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภครายใหญ่ที่สุดของโลกตั้งแต่ปี 2551 ต่อเนื่องถึงปี 2552 ส่งผลให้อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในประเทศชะลอการใช้ยางพาราเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง ความต้องการใช้ยางพาราในประเทศในรูปยางแผ่นรมควัน ยางแท่งและน้ำยางข้น มีประมาณร้อยละ 40.80 33.96 และ 25.24 อุตสาหกรรมที่มีการใช้ยางมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมยางล้อ ซึ่งประกอบด้วย ยางพาหนะ ยางรถจักรยาน/จักรยานยนต์ และยางหล่อดอก (ดูตารางที่ 1.6)

ตารางที่ 1.6 การใช้ยางพาราในประเทศแยกตามชนิดของยาง

(หน่วย : ตัน)

	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	อื่นๆ	รวม
2548	82,425	129,224	92,676	30,324	334,649
2549	70,276	104,168	131,974	14,467	320,885
2550	96,308	116,292	149,659	11,400	373,659
2551	162,225	135,029	81,788	18,553	397,595
2552	150,960	125,652	76,112	17,265	370,000

ที่มา : สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร 2553 (อ้างในสถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี 2553)

2.3.2 การส่งออก

ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกยางธรรมชาติมากที่สุดในโลก โดยสัดส่วนการส่งออกยางแท่งต่อการส่งออกยางทั้งหมดของไทยนั้นเพิ่มขึ้น ในขณะที่ยางแผ่นรมควันมีสัดส่วนที่น้อยลง เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของยางแท่งที่มีมากขึ้น ในปี 2552 ไทยส่งออกยางพารา 2.70 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 2.69 ล้านตันของปีที่แล้ว ร้อยละ 0.37 โดยส่งออกในรูปยางแผ่นรมควัน 0.769 ล้านตัน ยางแท่ง 0.991 ล้านตัน น้ำยางข้น 0.504 ล้านตัน และยางคอมพาวด์ 0.435 ล้านตัน ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เช่น จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ เป็นต้น โดยการส่งออกยางแผ่นรมควัน ชั้น 1 และชั้น 3 มีจีนเป็นผู้นำเข้าหลัก รองลงมา คือ ญี่ปุ่น ขณะที่ญี่ปุ่นนำเข้ายางแผ่นรมควัน ชั้น 2 ชั้น 4 และชั้น 5 รวมทั้งยางแท่งมากที่สุด และจีนนำเข้ายางแท่งเป็นอันดับ 2 ส่วน

น้ำยางชั้นมีมาเลเซียเป็นผู้นำเข้าหลัก รองลงมา คือ จีนและสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และเวียดนาม (ดูตารางที่ 1.7 และตารางที่ 1.8)

ตารางที่ 1.7 การส่งออกยางพาราในประเทศแยกตามชนิดยาง

	ยางแผ่น			ยางคอม		รวม
	รมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางชั้น	พาวด์	อื่นๆ	
2548	0.924	1.147	0.469	0.060	0.080	2.680
2549	0.939	1.103	0.527	0.170	0.091	2.830
2550	0.867	0.878	0.532	0.161	0.280	2.720
2551	0.766	0.986	0.502	0.198	0.416	2.690
2552	0.769	0.990	0.503	0.435	0.003	2.700

ที่มา : กรมศุลกากร 2553

ตารางที่ 1.8 การส่งออกยางพาราของไทยไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ

	จีน	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย	อื่นๆ	รวม
2548	0.601	0.237	0.539	0.402	0.901	2.68
2549	0.778	0.207	0.492	0.436	0.917	2.83
2550	0.833	0.195	0.409	0.427	0.856	2.72
2551	0.836	0.215	0.386	0.415	0.838	2.69
2552	0.838	0.216	0.387	0.416	0.843	2.70

ที่มา : กรมศุลกากร 2553

2.3.3 ราคา

ราคาขายยางแผ่นดิบชั้น 3 ที่เกษตรกรขายได้ ระหว่างปี 2548 -2552 ค่อนข้างทรงตัวอยู่ที่ 52-76 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งใกล้เคียงกับราคาน้ำยางสด ที่มีราคาเท่ากับ 50-73 บาทต่อกิโลกรัม ขณะที่ราคาส่งออกยางแผ่นรมควัน ชั้น 3 เท่ากับ 60-86 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 1.9-1.10)

ตารางที่ 1.9 ราคาขายพาราที่เกษตรกรขายได้ ณ โรงนาและราคาประมูลตลาดกลาง หาดใหญ่ ปี 2548 - 2552

	ราคาเกษตรกรขายได้ ณ โรงนา			ราคาประมูล ณ ตลาดกลางยางพารา อ. หาดใหญ่		
	ยางแผ่น ดิบชั้น 3	ยางก้อน คละ	น้ำยางสด	ยางแผ่นดิบ คุณภาพ 3	ยางแผ่น รมควัน	น้ำยางสด
2548	52.19	27.77	50.29	55.59	57.23	52.95
2549	68.19	37.16	65.69	71.82	74.35	67.84
2550	68.92	35.84	66.21	72.24	74.45	68.23
2551	76.52	38.35	73.13	79.62	82.34	75.28
2552	55.19	27.36	52.57	58.53	60.82	55.64

ที่มา : สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร 2553

ตารางที่ 1.10 ราคาขายพาราส่งออก เอฟ.โอ.บี ปี 2548 – 2552

(หน่วย : บาทต่อกิโลกรัม)

	ยางแผ่นรมควันชั้น 3	ยางแท่ง	น้ำยางข้น
2548	60.38	56.66	45.37
2549	79.50	75.43	56.98
2550	78.61	75.21	53.17
2551	86.78	84.84	57.86
2552	65.24	62.41	44.61

ที่มา : สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร 2553

3. โครงสร้างห่วงโซ่มูลค่า

โครงสร้างห่วงโซ่อุปทานของสินค้ายางพารา มีความเกี่ยวข้องกับหลายสาขาอุตสาหกรรม เริ่มจากห่วงโซ่ต้นน้ำ สาขาเกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์ คือ น้ำยางสด ยางแผ่นดิบ ยางก้อนถ้วย เศษยาง และไม้ยางพารา ผลผลิตที่ได้จะเข้าสู่ห่วงโซ่กลางน้ำ ซึ่งเป็นสาขาอุตสาหกรรมเกษตร มีกิจกรรมแปรรูปขั้นต้นที่นำเอาน้ำยางสดที่กรี๊ดได้จากต้นยางพารามาแปรรูปให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและสะดวกในการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง ยางพาราที่ผลิตได้แบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด ได้แก่ ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง ยางเครป ยางผึ่งแห้ง และน้ำยางข้น โดยยางพาราเหล่านี้จะนำไปใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปอื่นๆ ในห่วงโซ่ปลายน้ำเป็นสาขาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง มีกิจกรรมการผลิตและตรวจคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้จะเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายก่อนเข้าสู่กระบวนการตลาดและจัดจำหน่าย (ดูรูปที่ 1.1) เช่น ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์ ยางรถจักรยาน ถุงมือยาง ถุงยางอนามัย ยางรัดของ และท่อต่างๆ เป็นต้น

3.1 อุตสาหกรรมต้นน้ำ

ผลผลิตหลักที่ได้จากเกษตรกรชาวสวนยาง คือ ยางแผ่นดิบ น้ำยางสด เศษยางและยางก้อนถ้วย จากข้อมูลในแผนผังการแปรรูปยางของข้อมูลวิชาการยางพารา พบว่าน้ำยางที่ได้จากต้นยางพารา 100% จะได้น้ำยางสด 92% อีก 8 % ที่เหลือเป็นยางก้อนถ้วยและเศษยาง ซึ่งส่วนใหญ่ประมาณ 90% ใช้ในการผลิตยางแท่งชั้นต่ำ ส่วนที่เหลือจึงผลิตเป็นยางเครปชั้นต่ำ ส่วนน้ำยางสดนั้นจะมีการแปรรูปเป็นยางแท่งถึง 90% โดยส่วนใหญ่ถึง 97% ของยางแท่ง เป็นยางแผ่นรมควัน อีก 2% เป็นยางแท่งชั้นดี ซึ่งบางส่วนของยางแผ่นรมควันก็ถูกนำมาแปรรูปใหม่เป็นยางแท่งชั้นดีเช่นกัน

วิถีตลาดของยางพาราในอุตสาหกรรมต้นน้ำ มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เกษตรกรชาวสวนยาง พ่อค้าคนกลางหรือผู้รวบรวมยาง สหกรณ์ยาง ตลาดกลางยางพารา และโรงงานแปรรูป โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

เกษตรกรชาวสวนยาง เมื่อเกษตรกรกรีดยางได้มา ก็จะขายต่อไปในรูปแบบน้ำยางสด หรือทำการแปรรูปขั้นต้นเป็นยางแห้ง เช่น ยางแผ่นดิบ ยางก้อนถ้วย เป็นต้น โดยจะทำการขายให้กับพ่อค้าในระดับต่างๆ ขึ้นอยู่กับปริมาณที่เกษตรกรผลิตได้ และสภาพการคมนาคมขนส่ง กล่าวคือ หากปริมาณที่ผลิตได้มีมากและมีการคมนาคมสะดวก ก็เป็นการคั่งที่จะขนส่งสินค้าเข้าไปขายให้กับพ่อค้าในเมืองที่จะให้ราคาดีกว่าพ่อค้าเร่ ซึ่งจะนำไปขายต่อให้พ่อค้าคนกลางอีกหลายระดับ ราคาที่เกษตรกรขายได้จะอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรนิยมขายให้กับพ่อค้าท้องถิ่น เนื่องจากได้รับความสะดวกและได้รับเงินเร็ว เกษตรกรบางส่วนขายผลผลิตโดยตรงให้กับโรงงานแปรรูปยางในท้องถิ่น เนื่องจากโรงงานอยู่ใกล้สวนยาง ขณะที่การขายให้แก่สหกรณ์มักไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากมีขั้นตอนที่เข้มงวดและได้เงินช้า

พ่อค้าคนกลาง พ่อค้าคนกลางจะมีหลายระดับด้วยกัน เช่น พ่อค้าเร่ พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าในเมือง เป็นต้น การเข้าถึงเกษตรกรก็แตกต่างกันไปตามระดับ เช่น พ่อค้าเร่ก็จะเข้าถึงเกษตรกรตามสวนเลย แต่พ่อค้าในเมืองก็จะมีจุดรับซื้อที่แน่นอน เป็นต้น นอกจากนี้ปริมาณการซื้อขายของพ่อค้าในแต่ละระดับก็จะแตกต่างกันด้วย

สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกร โดยการรับซื้อยางและรวมวันยาง รวมถึงการสร้างเสริมความรู้แก่เกษตรกร ปัจจุบันมีการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง และมีการสร้างโรงรมยาง 695 แห่ง โดยแต่ละสหกรณ์มีสมาชิกประมาณ 100 คน การขายของสหกรณ์จะนำไปประมูลที่ตลาดกลางยางพารา หรือนำไปขายให้โรงงานแปรรูปโดยตรง

ตลาดกลางยางพารา เป็นระบบที่ทำให้เกิดการซื้อขายโดยตรงอาศัยกลไกการแข่งขัน ตลาดกลางยางพารามี 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดหาดใหญ่ สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช (สถาบันวิจัยยาง 2551) ผู้ขายยางให้กับตลาดกลาง ได้แก่ เกษตรกรชาวสวนยาง สัดส่วนร้อยละ 37 สหกรณ์ ร้อยละ 12 พ่อค้าท้องถิ่น ร้อยละ 33 และพ่อค้ายาง ร้อยละ 18 ของปริมาณขายทั้งหมด (อนันตา 2549) โดยใช้สัดส่วนของตลาดกลางนครศรีธรรมราช

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการเพาะปลูกยางพาราของไทยส่วนใหญ่ เป็นการปลูกโดยเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มาก ดังนั้น การรวบรวมผลผลิตยางเพื่อให้ได้ปริมาณตามความต้องการในตลาดต่างประเทศจึงมีต้นทุนสูง รวมถึงสภาพภูมิประเทศที่เป็นเขาและการเข้าถึงที่ลำบาก ทำให้เกิดพ่อค้าคนกลางหลายช่วง เช่น พ่อค้าเร่ พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าในเมือง

เป็นต้น ซึ่งแต่ละช่วงก็จะมีราคาการตลาด ส่งผลให้ชาวสวนขายยางได้ในราคาที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

3.2 อุตสาหกรรมกลางน้ำ

ผลิตภัณฑ์ยางพาราที่มีการผลิตกันอยู่ในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปยางพาราขั้นต้นจากน้ำยางพาราสดที่กรี๊ดได้จากต้นยาง เพื่อให้ยางพาราอยู่ในสภาพที่เหมาะสม สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน และสะดวกในการนำไปใช้ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางต่อไป โดยโรงงานแปรรูปจะกระจายอยู่ตามแหล่งผลิตต่างๆ โรงงานแปรรูปจะรับซื้อยางในปริมาณมากๆ เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้นหลายรูปแบบ เช่น ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง น้ำยางข้น เป็นต้น ซึ่งแต่ละผลิตภัณฑ์ก็ใช้ปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกันไป

จากการสำรวจของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550) พบว่า โรงงานแปรรูปยาง ปี 2549 มีโรงงานทั้งสิ้น 253 แห่ง กำลังการผลิตรวม 491,620 ตัน/เดือน กระจายทั่วประเทศ ภาคใต้ 196 แห่ง ภาคกลางและภาคตะวันออก 53 แห่ง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 แห่ง โดยส่วนใหญ่โรงงานแปรรูปยางจะรับซื้อยางพาราจากพ่อค้ารายใหญ่ (ร้อยละ 58.3) เนื่องจากได้ยางตรงตามคุณภาพและปริมาณที่ต้องการ รongลงมาเป็นการประมวลจากตลาดกลาง (ร้อยละ 31.7) พ่อค้าท้องถิ่น ร้อยละ 6 เกษตรกร ร้อยละ 3.3 และสหกรณ์ ร้อยละ 0.7 ผลิตภัณฑ์แปรรูปยางพาราขั้นต้นที่แปรรูปมาจากน้ำยางดิบ ประกอบด้วย

การผลิตน้ำยางข้น ได้จากการนำน้ำยางสดที่รักษาสภาพด้วยสารละลายแอมโมเนียหรือสารละลายโซเดียมซัลไฟท์ แล้วนำมาปั่นแยกด้วยเครื่องปั่นความเร็วสูง เพื่อแยกน้ำและสารอื่นๆ ที่ละลายอยู่ในน้ำออกไปบางส่วน จะได้น้ำยางแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. น้ำยางข้น 60% (Concentrated latex) รักษาสภาพด้วย 0.7% สารละลายแอมโมเนียชนิดเข้มข้น หรือ 0.2% สารละลายแอมโมเนียชนิดเจือจาง ร่วมกับสารช่วยรักษาสภาพน้ำยาง
2. หางน้ำยาง (Skim latex) นำมาใส่ NH_3 แล้วเติม H_2SO_4 แล้วผ่านกระบวนการรีดเครป หรือตัดย่อย เพื่อผลิตเป็นสกีมเครป หรือสกีมบล็อก

การผลิตยางแผ่นรมควัน (Ribbed Smoked Sheet: RSS) เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปขั้นต้นที่มีการผลิตมากที่สุด การผลิตยางแผ่นรมควันนั้นเริ่มจากน้ำยางสดมารองแยกสิ่งสกปรก เติมสารเคมีกรดฟอสฟอริก หรืออะซิติกให้น้ำยางจับตัวเป็นก้อน แล้วรีดก้อนยางให้เป็นแผ่นด้วยเครื่องรีด ยางจะมีแผ่นหนาประมาณ 2-3 มิลลิเมตรนำไปผึ่งลมให้หมาดจะได้ยางแผ่นดิบ จากนั้นจึงนำส่งโรงงานรมควัน ซึ่งจะอบยางแผ่นดิบให้แห้งโดยใช้ควันไฟรมยางให้แห้ง จากนั้นยางแผ่นรมควันจะถูกคัดเลือกจัดชั้นด้วยสายตา ซึ่งมักเป็นพ่อค้าที่มีประสบการณ์ โดยคัดเลือกชั้นยางแผ่นรมควัน

ออกเป็น 5 ระดับตามคุณสมบัติ โดยดูที่ความใส ความแห้ง ความสม่ำเสมอของสีและเนื้อยาง ฯลฯ ยางแผ่นรมควัน ชั้น 1 ถือเป็นชั้นที่มีคุณภาพที่ดีที่สุด ยางแผ่นรมควันที่ไทยผลิตได้ส่วนใหญ่เป็นคุณภาพปานกลาง คือ ยางแผ่นรมควัน ชั้น 3 และชั้น 4 ซึ่งมีสัดส่วนรวมกันถึงประมาณร้อยละ 95 ของผลผลิตยางแผ่นรมควันทั้งหมดของไทย ยางแผ่นรมควันส่วนใหญ่มักนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมผลิตยางยานพาหนะ

การผลิตยางแท่ง (Technically Specified Rubber : TSR) ประเทศไทยเริ่มผลิตยางแท่งเมื่อปี 2511 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีขนาดเหมาะสมกับการใช้ในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีการตรวจสอบคุณภาพทางวิทยาศาสตร์และจำแนกชั้นตามข้อกำหนด ทำให้สินค้ามีมาตรฐานมากขึ้น ในอดีตเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีการผลิตรองลงมาจากยางแผ่นรมควัน อย่างไรก็ตาม ไม่กี่ปีที่ผ่านมาความนิยมผลิตยางแท่งมากขึ้นจากความต้องการจากต่างประเทศที่สูงขึ้นในการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ในอุตสาหกรรมรถยนต์ เช่น ยางรถยนต์ เป็นต้น เนื่องจากการผลิตยางแท่งนั้นมีการกำหนดคุณภาพเป็นมาตรฐานดีกว่ายางแผ่นรมควัน ทำให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น นำไปแปรรูปได้ง่ายกว่า และขนส่งเคลื่อนย้ายโดยเครื่องจักรได้สะดวกกว่า ยางแท่งที่ต้องระมัดระวังมิให้ฉีกขาด การผลิตยางแท่งทำได้สองวิธี คือ ผลิตจากน้ำยางสดโดยตรง วิธีนี้จะได้ยางแท่งที่มีคุณภาพสูง อีกวิธีคือ การใช้ยางที่จับตัวแล้วหรือยางแท่ง เช่น ยางแผ่นดิบ ยางก้อนถ้วย ชี้อยาง เศษยาง เป็นวัตถุดิบ เป็นต้น โดยการนำยางแท่งมาตัดย่อยก่อนยางให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ ล้างสิ่งสกปรกออก นำยางไปอบแห้งและอัดเป็นแท่งตามขนาดที่ต้องการ

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตยางแท่ง ใช้ได้ทั้งน้ำยางสดที่ต้องทำให้จับตัวเป็นก้อนก่อนและยางแท่งที่จับตัวแล้ว เช่น ยางแผ่นดิบ เศษยางก้อนถ้วย เป็นต้น โดยมีขั้นตอนการผลิตแตกต่างกันคือ

- การใช้น้ำยางสด ทำได้โดยการนำน้ำยางสดมาเทรวมในถังรวมยาง แล้วทำให้น้ำยางจับตัวแล้วตัดเป็นก้อน จึงผ่านเข้าเครื่องเครป จากนั้นย่อยยางเป็นเม็ดเล็กๆ แล้วจึงอบยางให้แห้งและอัดเป็นแท่งขนาด 33.3 กิโลกรัม
- การใช้ยางแท่งที่จับตัวแล้ว สำหรับยางแผ่นดิบสามารถนำมาตัดแล้วอบแล้วอัดเป็นแท่งได้เลย ส่วนเศษยางต้องมารวมในถังรวมยางแล้วตัดทำความสะอาด แล้วบรรจุใส่ถังรวมอีกครั้งก่อนผ่านเข้าเครื่องเครป ย่อยยางเป็นชิ้นเล็กๆ จึงอบให้แห้งแล้วอัดเป็นแท่งสี่เหลี่ยมขนาด 33.3 กิโลกรัม

ประเทศไทยก็ได้กำหนดมาตรฐานยางแท่งของตนเองเป็น STR (Standard Thai Rubber) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ยางแท่งที่ไทยส่งออกเป็นส่วนใหญ่เป็นประเภทใกล้เคียงกับของมาเลเซียและอินโดนีเซีย น้ำยางข้น (Concentrate

Latex) ผลิตจากน้ำยางสด โดยทำให้น้ำยางมีความเข้มข้นสูงขึ้น คือ มีปริมาณเนื้อยางแห้ง ประมาณร้อยละ 60 เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นต่อไป น้ำยางข้นเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางที่ใช้วิธีจุ่มขึ้นรูป เช่น ถุงมือยาง ถุงยางอนามัย อุปกรณ์ทางการแพทย์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ลูกโป่ง ฯลฯ เป็นต้น

ยางเครป (Crepe) ยางเครปที่ไทยผลิตได้ มี 2 ชนิด คือ เครปสีจาง (Pale Crepe) เป็น ยางเครปคุณภาพดี ผลิตจากน้ำยางสด อีกชนิด คือ เครปสีน้ำตาล (Brown Crepe) เป็นยางเครป คุณภาพต่ำ ผลิตจากเศษยางที่จับตัวแล้ว กรรมวิธีการผลิตยางเครปสีน้ำตาลจะยุ่งยากน้อยกว่า การผลิตยางเครปสีจาง ผลผลิตยางเครปมีลักษณะเป็นแผ่น ส่วนใหญ่มักใช้เป็นวัตถุดิบใน การผลิตยางพื้นรองเท้า ยางขอบประตูหน้าต่าง

ยางอื่นๆ เช่น ยางแผ่นผึ่งแห้ง เป็นยางแผ่นที่มีสีจาง โดยมีวิธีการผลิตคล้ายกับยางแผ่น รมควัน แต่เป็นการทำให้แผ่นยางแห้งโดยใช้ความร้อนที่ไม่ใช่วิธีการรมควันและไม่เติมสารเคมี อื่นใด นอกเหนือจากที่ได้รับอนุญาต ยางแผ่นผึ่งแห้งจะนำไปใช้ในการผลิตยางรัดของและลูกยาง ชนิดต่างๆ

3.3 อุตสาหกรรมปลายน้ำ

ห่วงโซ่ปลายน้ำเป็นอุตสาหกรรม ได้แก่ โรงงานผลิตภัณฑ์ยาง ร้อยละ 90 จะส่งออกไป ต่างประเทศ ในปี 2549 ตลาดยางที่สำคัญ คือ จีนมีสัดส่วนการนำเข้าจากไทยประมาณ ร้อยละ 27 ของปริมาณส่งออกยางทั้งหมด ญี่ปุ่น ร้อยละ 18 และมาเลเซีย ร้อยละ 16

โรงงานอุตสาหกรรมยางมีการผลิตและใช้ในประเทศ ร้อยละ 10 โดยการผลิตเพื่อใช้ใน ประเทศนี้มักใช้ยางจากภาคตะวันออก เนื่องจากมีระยะทางการขนส่งที่ใกล้กว่าภาคอื่นๆ

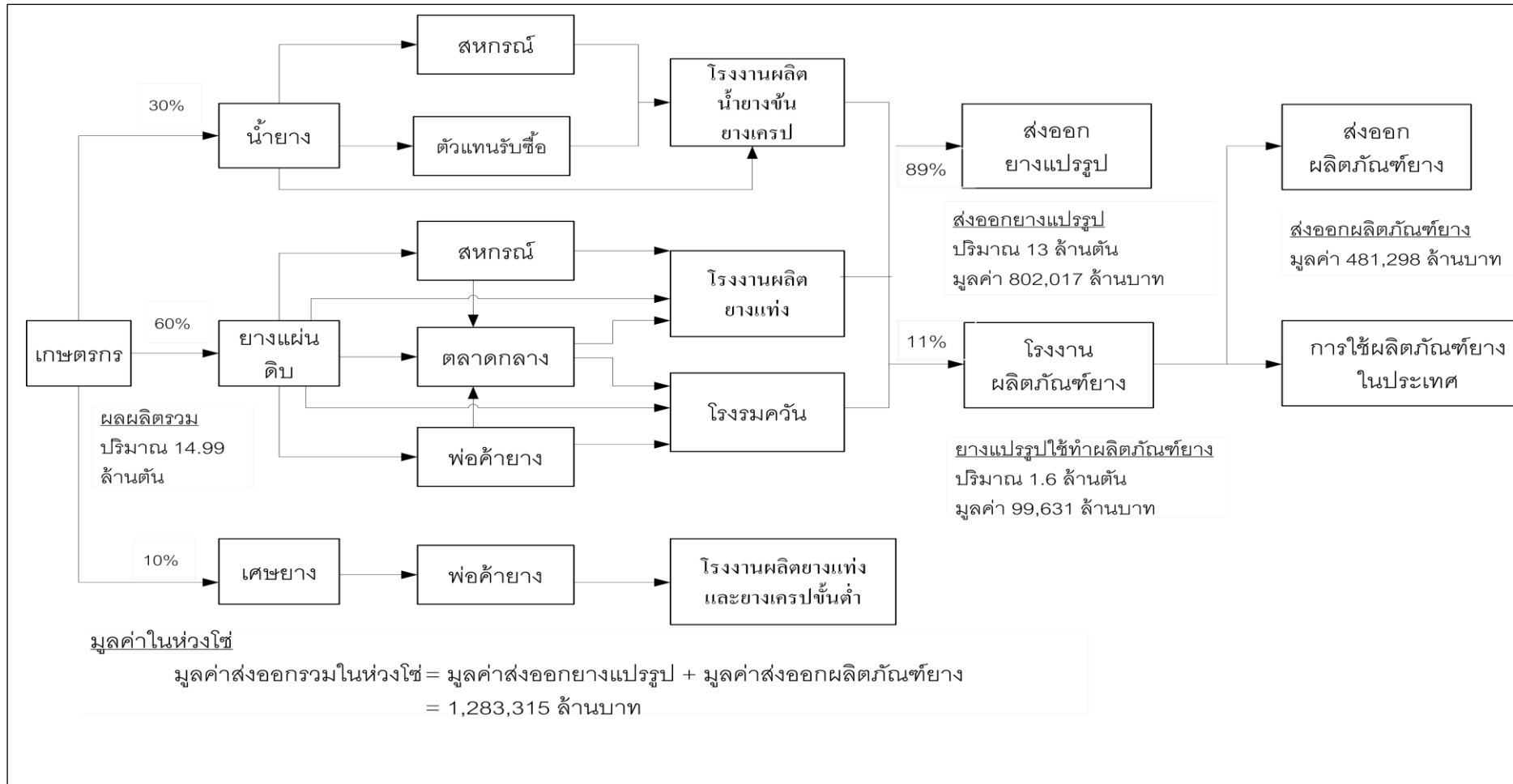
4. ระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์ยางพาราของไทย

ในการขนส่งยางพาราสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนแรก เป็นช่วงตั้งแต่ เกษตรกรจนถึงพ่อค้าคนกลาง ส่วนที่สอง คือ การขนส่งตั้งแต่พ่อค้าคนกลางไปจนถึงโรงงาน แปรรูป และส่วนที่สาม เป็นการขนส่งตั้งแต่โรงงานแปรรูป ไปให้ผู้บริโภคในประเทศและส่งออก

ส่วนแรก การขนส่งตั้งแต่เกษตรกรจนถึงพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมีหลายระดับด้วยกัน เช่น พ่อค้าเร่ พ่อค้าคนกลางท้องถิ่น หรือพ่อค้าในเมือง โดยเกษตรกรจะขายให้ใคร อย่างไร ขึ้นอยู่กับรูปแบบ และ ปริมาณของผลผลิตที่เกษตรกรขาย เช่น หากขายน้ำยางสด เกษตรกรก็จะขายทุกวันที่มีการกรีด เนื่องจากน้ำยางสดไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน แต่หากเกษตรกรขายในรูปแบบยางแผ่นดิบ ก็มักจะรอ ให้มีปริมาณระดับหนึ่ง เพื่อให้คุ้มต่อการนำไปขายในแต่ละครั้ง

- พ่อค้าเร่ มักใช้จักรยานยนต์หรือรถบรรทุกขนาดเล็กเข้าไปรับซื้อยางจากในสวนเกษตรกรที่มักมีการคมนาคมที่ไม่สะดวก แล้วนำไปขายต่อให้กับพ่อค้าในหมู่บ้านหรือในเมือง ปริมาณการซื้อขายไม่มาก
- พ่อค้ายางในหมู่บ้าน จะมีร้านค้าที่แน่นอน โดยรับซื้อยางจากพ่อค้าเร่ และเกษตรกรรายย่อยในท้องถิ่น และนำไปขายให้กับพ่อค้าในเมือง หรือหากมีโรงงานอยู่ใกล้เคียง ก็นำไปขายให้กับโรงงานแปรรูป
- พ่อค้าในเมือง เป็นพ่อค้ารายใหญ่ รับซื้อยางจากเกษตรกร และพ่อค้าทุกระดับต้องมีใบอนุญาตตามกฎหมาย รับซื้อยางในปริมาณมาก โดยแต่ละวันมีมากกว่า 1,000 กิโลกรัม

รูปที่ 1.1 ห่วงโซ่อุปทานยางพารา

ที่มา : ดวงพรพรรณ กริชชาญชัย ศฤงคารินทร์, เตือนใจ สมบูรณ์วิรัตน์ (2552)

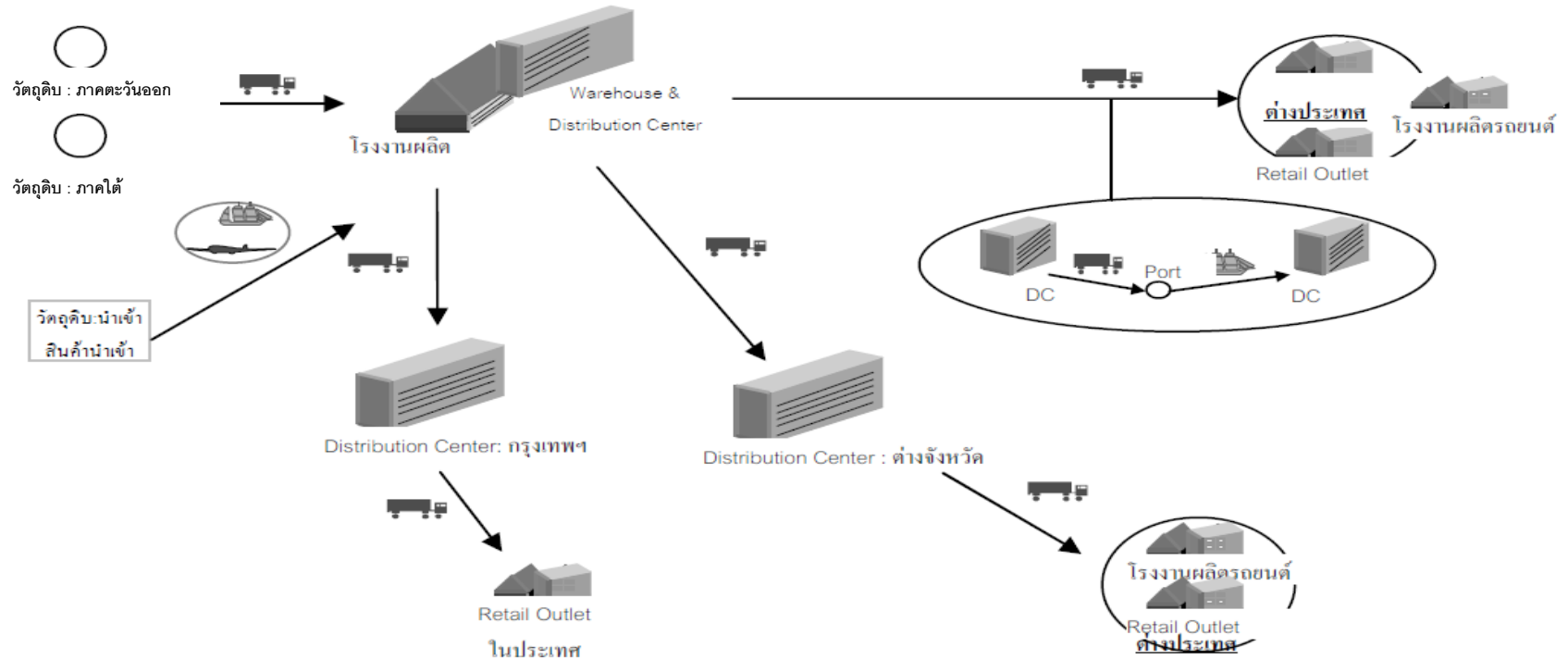
ส่วนที่สอง การขนส่งตั้งแต่พ่อค้าคนกลางไปจนถึงโรงงานแปรรูป ส่วนใหญ่จะมีปริมาณมาก เลือกลงใช้รถบรรทุก 10 ล้อ หรือ 6 ล้อในการขนส่งยางพาราที่รวบรวมได้ไปให้โรงงานแปรรูปใน จังหวัด

ส่วนที่สาม การขนส่งตั้งแต่โรงงานแปรรูปไปจนถึงผู้บริโภคในประเทศและส่งออก ซึ่งมี รายละเอียด ดังนี้

- การขนส่งยางพาราจากโรงงานแปรรูปไปยังผู้บริโภคในประเทศ ซึ่งเป็นโรงงาน อุตสาหกรรมที่ใช้ยางพาราเป็นวัตถุดิบ เช่น โรงงานผลิตยางรถยนต์ โรงงานผลิตถุงมือยาง โรงงานผลิตถุงยางอนามัย เป็นต้น การขนส่งเป็นการขนส่งทางถนน มักใช้ รถบรรทุก หรือรถหัวลาก
- การขนส่งจากโรงงานแปรรูปไปยังท่าเรือส่งออก หรือด่านศุลกากร

จะเห็นได้ว่าการขนส่งสินค้าในประเทศ ส่วนใหญ่ยังใช้ระบบการขนส่งทางถนน จึงมีข้อจำกัด ทางด้านปริมาณการขนส่งในแต่ละครั้ง และต้นทุนค่าขนส่งที่สูงจากราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ส่วนการขนส่งทางน้ำและทางราง ซึ่งเป็นวิธีขนส่งที่ประหยัดกว่าของไทยยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ การส่งออกยางจากภาคใต้ มักขนส่งยางภายในประเทศไปยังท่าเรือกรุงเทพฯ ท่าเรือแหลมฉบัง หรือขนส่งผ่านด่านปะดังเบซาร์ไปออกที่ท่าเรือปีนัง ของมาเลเซีย แทนที่จะใช้ท่าเรือสงขลาที่อยู่ ใกล้เคียง เนื่องจากค่าระวางเรือที่ท่าเรือสงขลาในปัจจุบันสูงกว่าปีนังเท่าตัว จากสาเหตุที่มีตู้สินค้า นำเข้าจากจีนเข้าไทยที่สงขลานั้น จึงมีตู้ส่งออกน้อย (รูปที่ 1.2)

รูปที่ 1.2 ระบบโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์ยาง

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2552,โครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและผลกระทบเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Modal Shift) อย่างเหมาะสมต่อการเดินทางสัญจรและการขนส่งทางถนนไปสู่การขนส่งระบบรางและการขนส่งทางน้ำ

5. ส่วนต่างราคาและมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมยางพารา

ในอุตสาหกรรมยางพาราตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำถึงปลายน้ำมีผู้เกี่ยวข้องมากมาย เริ่มจากอุตสาหกรรมต้นน้ำที่มีเกษตรกรผู้เพาะปลูกและขายยางพารา ได้แก่ น้ำยาง ยางแผ่นดิบ และเศษยางขายผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูปต่างๆ ในส่วนนี้เกษตรกรจะได้รับส่วนต่างกำไร (Gross Margin) จากการเพาะปลูก โดยคำนวณจากส่วนต่างของราคาขายกับต้นทุนการเพาะปลูก พบว่า ราคาขายยางแผ่นดิบ ชั้น 3 เท่ากับ 55.19 บาท/กิโลกรัม ขณะที่ต้นทุนการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 37.85 บาท/กิโลกรัม ดังนั้น ส่วนต่างกำไรสุทธิที่เกษตรกรได้รับ เท่ากับ 17.34 บาทต่อกิโลกรัม (ดูตารางที่ 1.11)

เมื่อนำส่วนต่างกำไรมาคำนวณหามูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในภาพรวมของอุตสาหกรรมยางแผ่นดิบ โดยปริมาณผลผลิตยางแผ่นดิบ ปี 2552 เท่ากับ 1.87 ล้านตัน ทำให้มูลค่าส่วนเกินที่เกษตรกรขายยางแผ่นดิบได้รับ คือ 32,418.8 ล้านบาท

ตารางที่ 1.11 ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่เกิดขึ้นของเกษตรกรที่ขายยางแผ่นดิบ ปี 2552

รายการ	บาท/ไร่	บาท/กิโลกรัม
1. ต้นทุนผันแปร	8,557.05	31.00
1.1 ค่าแรงงาน	6,250.50	22.65
ดูแลรักษา	1,133.80	4.11
เก็บเกี่ยว (กรีดยาง)	5,116.70	18.54
1.2 ค่าวัสดุ	1,709.55	6.19
ค่านุ้ย	1,055.20	3.82
ค่ายาป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	208.79	0.76
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและไฟฟ้า	39.52	0.14
ค่าอุปกรณ์การเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	391.34	1.42
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	14.69	0.05
1.3 ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุน	597.00	2.16
2. ต้นทุนคงที่	1,889.24	6.85
ค่าเช่าที่ดิน	475.99	1.72
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	248.33	0.90
ค่าดอกเบี้ยเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	28.38	0.10
ค่าเฉลี่ยต้นทุนก่อนให้ผลผลิต	1,136.55	4.12
3. ต้นทุนรวม	10,446.30	37.85
ราคาขายยางพาราแผ่นดิบ ชั้น 3 ที่เกษตรกรขายได้		60.82
ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่เกษตรกรได้รับ		17.34

*หมายเหตุ: คำนวณจากข้อมูลผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยทั่วประเทศ ปี 2552 เท่ากับ 276 กิโลกรัม /ไร่ (สศก. 2553)

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

อุตสาหกรรมกลางน้ำ สำหรับยางพาราในที่นี่จะพิจารณาเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้ยางแผ่นดิบ ได้แก่ โรงรมควัน และโรงงานยางแท่ง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมหลัก และยังประกอบด้วยข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าจะนำผลผลิตทุกชนิดมาคำนวณ ส่วนต่างกำไร (Gross Margin) คำนวณจากส่วนต่างของราคาที่รับซื้อวัตถุดิบยางแผ่นดิบจากเกษตรกร โดยในปี 2552 พบว่าราคายางพาราแผ่นดิบ ชั้น 3 ที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 55.19 บาท

ราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 ประมูลที่ตลาดกลาง กิโลกรัมละ 60.82 บาท ส่วนราคายางแท่ง STR 20 กิโลกรัมละ 64.54 บาท เพราะฉะนั้นส่วนต่างกำไรสุทธิที่โรงรมควันและโรงงานผลิตยางแท่งได้รับเท่ากับ 5.63 และ 9.35 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ (ดูตารางที่ 1.12)

ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2553) พบว่า ปริมาณการผลิตยางแผ่นรมควัน ชั้น 3 และยางแท่ง ปี 2552 เท่ากับ 837,294 และ 1,058,892 ตัน ในจำนวนนี้เป็นการส่งออกยางแผ่นรมควัน ชั้น 3 และยางแท่ง ปี 2552 เท่ากับ 694,510 และ 950,574 ตัน สมมติให้ส่วนที่เหลือเป็นการใช้ในประเทศ เท่ากับ 142,784 และ 108,318 ตัน เมื่อนำมาคำนวณมูลค่าส่วนต่างกำไรจากผลิตภัณฑ์ยางทั้ง 2 จะได้เท่ากับ 803.87 และ 1,012.77 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 1.12 ส่วนต่างกำไรสุทธิของผู้ประกอบการโรงรมควันและโรงงานผลิตยางแท่ง ปี 2552

รายการ	บาท/กิโลกรัม
ราคายางพาราแผ่นดิบ ชั้น 3 ที่เกษตรกรขายได้	55.19
ราคายางแผ่นรมควัน ชั้น 3 ประมูลที่ตลาดกลาง	60.82
ราคายางแท่ง STR 20	64.54
ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่โรงรมควันได้รับ	5.63
ส่วนต่างกำไรสุทธิ ที่โรงงานยางแท่งได้รับ	9.35

ที่มา : จากการคำนวณ

ในส่วนของอุตสาหกรรมปลายน้ำ ประกอบด้วย ผู้ส่งออกยางแผ่นรมควันชั้น 3 และผู้ส่งออกยางแท่ง สินค้ายางพารา พบว่า มักส่งออกโดยพ่อค้าไม่ใช่ผู้ผลิต ส่วนต่างกำไร (Gross Margin) คำนวณจากส่วนต่างของราคาส่งออกกับราคาซื้อในตลาด ราคาส่งออกยางแผ่นดิบรมควันชั้น 3 เฉลี่ยทั้งปีเท่ากับ 65.24 บาทต่อกิโลกรัม และราคาส่งออกยางแท่ง 62.41 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้ผู้ประกอบการได้รับส่วนต่างกำไรกิโลกรัมละ 4.42 และ 7.22 บาท ตามลำดับ และเมื่อนำมาคำนวณมูลค่าส่วนต่างกำไรของการส่งออกผลิตภัณฑ์ยางทั้ง 2 จะได้เท่ากับ 3,069.73 และ 6,863.14 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 1.13 ส่วนต่างกำไรสุทธิของผู้ประกอบการส่งออกยางแผ่นรมควันและยางแท่ง
ปี 2552

รายการ	บาท/กิโลกรัม
ราคาส่งออกยางแผ่นรมควัน ชั้น 3	65.24
ราคาส่งออกยางแท่ง	62.41
ส่วนต่างราคาขายส่งกับราคาส่งออกยางแผ่นรมควัน	4.42
ส่วนต่างราคาขายส่งกับราคาส่งออกยางแท่ง	7.22

ที่มา : จากการคำนวณ

6. ปัญหาอุตสาหกรรมยางพาราของไทย

ก. ปัญหาด้านกระบวนการผลิต

1) เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการกรีดยาง และระบบกรีดยางที่ถูกวิธี เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกรรายย่อย ขาดการบริหารจัดการที่ดี และขาดอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ส่งผลให้ผลผลิตยางมีคุณภาพต่ำ (มีการปนเปื้อนได้ง่าย) ไม่สม่ำเสมอ และต้นทุนในการผลิตสูง ซึ่งเกษตรกรไม่มีแรงจูงใจในการผลิตยางที่มีคุณภาพสูง เนื่องจากต้องเสียเวลา รวมถึงขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยาก เกษตรกรมีความเห็นว่าราคาที่ขายได้ไม่คุ้มกับการลงทุน

2) ขาดแคลนแรงงานมีฝีมือ โดยเฉพาะแรงงานในการกรีดยาง ทำให้ต้นทุนแรงงานในการกรีดยางสูง (ค่าแรงในการกรีดยางส่วนใหญ่ คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของยางที่ขายได้ โดยมักจะอยู่ระหว่าง 40-50% ของมูลค่ายางที่ขายได้ หรือสูงกว่าในบางพื้นที่) แต่หากใช้แรงงานที่ไม่มีฝีมืออาจทำให้มีผลผลิตภาพการผลิตที่ต่ำ และเกิดความเสียหายกับหน้ายางในระยะยาวได้ อีกทั้งยังพบปัญหาจำนวนแรงงานกรีดยางผันผวน เนื่องจากถ้ามีอุตสาหกรรมที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ก็จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างรวดเร็ว ทำให้การบริหารแรงงานทำได้ลำบาก

3) โรงงานแปรรูปขาดแคลนแรงงานภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากช่วงที่ผ่านมามีราคาดี ทำให้แรงงานย้ายกลับไปทำงานในภาคเกษตรมากขึ้น บางโรงงานจึงต้องจ้างแรงงานต่างด้าวมาทำงานแทน ซึ่งอาจก่อปัญหาสังคมได้

4) ไม่มีโรงงานแปรรูปในภาคเหนือในปัจจุบัน เพื่อรองรับผลผลิตยางพาราที่จะออกมาในปีหน้าจากนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ ในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5) ประเทศไทยยังขาดแคลนบุคลากรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาง ขาดการพัฒนาและวิจัยผลิตภัณฑ์ยางอย่างต่อเนื่อง ต่างจากประเทศมาเลเซียที่ลดพื้นที่การปลูกยางมาปลูกปาล์มน้ำมันแทน และหันมาสนับสนุนอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมเกษตรภายในประเทศ

6) อุตสาหกรรมยางพาราของไทยที่ผ่านมามักได้รับการพุงราคาจากภาครัฐ ทำให้อุตสาหกรรมยางขึ้นต้นอ่อนแอ ประกอบกับโครงสร้างภาษีไม่เหมาะสมที่จะทำผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปในประเทศ

7) การจัดทำมาตรฐานสินค้ายังขาดหลักการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้คุณภาพไม่สม่ำเสมอ เช่น กระบวนการจัดชั้นยางแผ่น ยางแท่งที่ตกเป็นรองมาเลเซีย เป็นต้น

8) ไทยส่งออกยางพารากว่าร้อยละ 90 และเป็นการส่งออกในส่วนที่เหลือใช้ในอุตสาหกรรมภายในประเทศ เนื่องจากไทยไม่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมรองรับมากนัก เทคโนโลยีการแปรรูปก็ไม่มีการพัฒนามากนัก

ข. ปัญหาการตลาด

1) การขยายพื้นที่การเพาะปลูกอย่างมากและรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่ราคายางปรับสูงขึ้น มาจากการปรับเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกยาง ทำให้มีความเสี่ยงของการเกิดภาวะยางล้นตลาด ราคายางตกต่ำได้ เป็นปรากฏการณ์ Cobweb

2) ชาวสวนยางขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการตลาด ชาวสวนมักจะขายยางแบบต่างคนต่างขาย ไม่มีการรวมกลุ่ม จึงทำให้อำนาจต่อรองต่ำ ถูกกดราคาจากพ่อค้า นอกจากนี้เกษตรกรไม่ค่อยรู้ว่ราคาช่วงไหนลงหรือขึ้น

3) สภาพภูมิประเทศที่เป็นเขาและการเข้าถึงที่ลำบาก ทำให้เกิดพ่อค้าคนกลางหลายช่วง เช่น พ่อค้าเร่ พ่อค้าท้องถิ่น พ่อค้าในเมือง เป็นต้น ซึ่งแต่ละช่วงก็จะมีหักค่าการตลาด ส่งผลให้ชาวสวนขายยางได้ในราคาที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โรงงานแปรรูปมีน้อยราย และกระจุกตัวอยู่ทางภาคใต้ และภาคตะวันออก การขยายพื้นที่ปลูกยางตามโครงการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังไม่มีโรงงานแปรรูปยางในภูมิภาคเพื่อรองรับจากเกษตรกร ซึ่งคาดว่าจะสามารถเปิดกรี๊ดได้ภายในปีสองปีข้างหน้า ปัจจุบันยางบางส่วนที่ผลิตได้จะถูกส่งมาที่โรงงานในภาคตะวันออก

4) ผู้ส่งออกยางต้องจ่ายภาษีสงเคราะห์การทำสวนยาง (CESS) ซึ่งมักมีการผลัดภาระมาให้พ่อค้าคนกลาง และต่อเนื่องมาถึงเกษตรกร ผ่านกลไกราคา ทำให้เกษตรกรขายยางได้ในราคาที่ต่ำลงไป

5) เศรษฐกิจการแข่งขันมากขึ้นจากประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะเวียดนามและอินโดนีเซีย โดยเวียดนามมีการเรียนรู้การผลิตเทคโนโลยีทางด้านยางจากฝรั่งเศสและมาเลเซีย ทำให้มียางคุณภาพดี ประกอบกับยางที่ผลิตในเวียดนามเป็นยางใหม่ มีพันธุ์ของต้นยางที่ดีและราคาถูกกว่าประเทศไทย ขณะที่อินโดนีเซียมีพื้นที่เพาะปลูกยางจำนวนมากและพร้อมที่จะส่งออก หากมีการบริหารทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีเสถียรภาพ

6) แม้ว่าไทยจะเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกยางมากที่สุดในโลก แต่ยังคงไม่ผู้นำทางด้านราคายาง เนื่องจากตลาดกลางยางพาราของไทยยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นตลาดล่วงหน้าได้ การซื้อขายยางของไทยจึงต้องอ้างอิงราคาในตลาดอื่นๆ เช่น ตลาดสิงคโปร์ ตลาดญี่ปุ่น เป็นต้น

7) จีนมีการสร้างโรงงานยางสังเคราะห์ เพื่อทดแทนการใช้ยางธรรมชาติ ซึ่งในอนาคตจะมีราคาถูกกว่าการใช้ยางธรรมชาติ

8) การค้าสินค้าเกษตร เช่น ยางกับจีนจะประสบกับปัญหาโควตา จำกัดปริมาณการนำเข้า ทำให้เกิดภาวะต่อรอง แม้ว่าจีนจะมีความต้องการนำเข้ามากกว่าโควตาก็ตาม

9) บริษัทล้อยาง 3 รายใหญ่ของโลกมีอิทธิพลในการกำหนดราคายาง

10) ไทยส่งออกยาง ร้อยละ 90 ของยางที่ผลิตได้ และตลาดส่งออกของไทยกระจุกตัวอยู่ที่ประเทศคู่ค้าหลักเพียงไม่กี่ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐฯ ดังนั้น ตลาดส่งออกไทยจึงขึ้นอยู่กับตลาดต่างประเทศมากเกินไป การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของต่างประเทศ หรือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงมีผลกระทบต่อไทย

11) เวียดนามสามารถทำการค้าขายแดนกับจีนได้ และได้รับสิทธิประโยชน์จากข้อตกลงการค้าชายแดน

12) ปัญหาการลักลอบนำยางพาราของไทยออกไปประเทศมาเลเซีย มีผลสนับสนุนการทำผลิตภัณฑ์ยางในมาเลเซีย ซึ่งนำมาสู่การแข่งขันกับสินค้าไทยในตลาดจีน

ค. ปัญหาทางด้านโลจิสติกส์

1) การเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะปลูกยางจำนวนมากโดยเกษตรกรรายย่อย ทำให้ต้นทุนในการเก็บรวบรวมสูงขึ้น

2) การขนส่งสินค้าในประเทศส่วนใหญ่ยังใช้ระบบการขนส่งทางถนน จึงมีข้อจำกัดทางด้านปริมาณการขนส่ง และต้นทุนค่าขนส่งที่สูงจากราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ส่วนการขนส่งทางน้ำและทางราง ซึ่งเป็นวิธีขนส่งที่ประหยัดกว่าของไทยยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ จึงทำให้มีต้นทุนที่สูงกว่า

3) การส่งออกยางจากภาคใต้ มักขนส่งยางภายในประเทศไปยังท่าเรือกรุงเทพฯ ท่าเรือแหลมฉบัง หรือขนส่งผ่านด่านปะดังเบซาร์ไปออกที่ท่าเรือปีนัง ของมาเลเซีย แทนที่จะใช้ท่าเรือสงขลาที่อยู่ใกล้เคียง เนื่องจากค่าระวางเรือที่ท่าเรือสงขลาในปัจจุบันสูงกว่าปีนังเท่าตัว จากเหตุที่มีตู้สินค้านำเข้าจากจีนเข้าไทยที่สงขลานั้น จึงมีตู้ส่งออกน้อย

4) การจัดจำหน่ายโดยการขนส่งต้องอาศัยท่าเรือในมาเลเซียบ้าง ในไทยบ้าง รวมทั้งกองเรือ บางครั้งไม่ใช่ของไทย ขาดท่าเรือและกองเรือที่ดีในการขนส่งไปจีน

7. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยางพารา

ก. ข้อเสนอแนะต่อภาคการผลิต

1) ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจในการผลิตที่ถูกต้อง เพื่อที่จะรักษาหน้ายางให้กรี๊ดได้นาน และค้ำจนถึงผลผลิตในระยะยาวมากกว่าในระยะสั้น

2) ส่งเสริมให้ชาวสวนยางรายย่อยปรับเปลี่ยนสวนยางพารา ที่พึ่งพาพืชเศรษฐกิจชนิดเดียวไปสู่ระบบการทำเกษตรกรรมที่หลากหลาย

3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มขายผลผลิตให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความประหยัดต่อขนาด เนื่องจากเกษตรกรต่างคนต่างขาย จึงมีอำนาจต่อรองต่ำ โดยอาจเพิ่มบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับยางพารา ที่มีการจัดตั้งขึ้นให้ทำหน้าที่ที่สอดคล้องกันและเป็นประโยชน์

4) การอำนวยความสะดวกให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูป ทั้งในส่วนของยางพารา และไม้ยางพาราภายในประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดผลกระทบจากความผันผวนของราคา

5) พัฒนาตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้มีความพร้อม โดยสนับสนุนให้เกษตรกรมีบทบาทในการซื้อขายมากขึ้น โดยเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ผ่านหน่วยงานรัฐอื่นๆ นอกเหนือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

6) พัฒนาและส่งเสริมการขนส่งผ่านทางระบบรางและทางน้ำ เพราะเป็นการขนส่งที่มีต้นทุนต่ำกว่าการขนส่งทางบก

7) สร้างระบบฐานข้อมูลด้านผลผลิตใหม่ที่น่าเชื่อถือ โดยมีรายละเอียดของการผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อความพร้อมในการบริหารอุปทานยาง

8) สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพยางพาราของไทย รวมทั้งกระบวนการจัดขึ้นแผนยาง และการรักษาคุณภาพของยางแท่งของไทย ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานที่มีความสม่ำเสมอภายใต้ต้นทุนที่ต่ำอยู่ได้

9) สนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าที่ใช้ยางพาราเป็นวัตถุดิบมากขึ้น หรือมีการปรับโครงสร้างภาษีที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมเหล่านี้มากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่ไทยเป็นผู้ผลิตยางพาราเอง จึงกลายเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับต่างประเทศ

10) พัฒนาท่าเรือน้ำลึกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันไทยมีการส่งออกยางพาราโดยทางเรือ ซึ่งแม้ว่าไทยจะมีแหลมฉบังเป็นท่าเรือที่สามารถส่งไปจีนได้โดยตรง แต่การขนส่งทางภาคใต้ของไทยนิยมส่งผ่านท่าเรือปีนังของมาเลเซีย เนื่องจากอยู่ใกล้มากกว่า และมีค่าขนส่งที่ถูกลงกว่า ในขณะที่ท่าเรือที่ใกล้ที่สุด คือ ท่าเรือสงขลา แต่เป็นท่าเรือน้ำตื้น ทำให้เรือใหญ่ไม่สามารถเข้าได้ จึงจำเป็นต้องไปขนถ่ายต่ออีกทีหนึ่ง ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น

11) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนภายในประเทศ เพื่อลดสภาวะของการแข่งขันกันตัดราคาขาย โดยมีภาครัฐเป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือ รวมทั้งมีการพัฒนาระบบการซื้อขายยางให้มีการปฏิบัติตามสัญญาทางการค้าอย่างถูกต้องมากขึ้น

ข. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการเจรจาการค้า

1) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นผู้ผลิตยางรายใหญ่ของโลกให้มีวัตถุประสงค์ในการค้าร่วมกัน และโดยเฉพาะร่วมกันบริหารอุปทานของยางพาราที่มีไทยในฐานะผู้ผลิตยางพารารายใหญ่เป็นผู้นำของกลุ่มอาเซียน

2) สนับสนุนการร่วมทุนระหว่างไทยและจีน เพราะจีนมีบุคลากรที่ค่อนข้างมีความพร้อมมากกว่าไทย เช่น การมีวิศวกรด้านยางโดยเฉพาะ ซึ่งการร่วมทุนน่าจะทำให้จีนมีการย้ายโรงงานมายังไทยมากขึ้น และหากมีนโยบายรัฐให้การสนับสนุนก็น่าจะทำให้ไทยสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านนี้ได้เอง